Vêstnik.

Znanstvena priloga „Zori“.

Na ta list se posebej ne naročuje. — Izhaja vsaki mesec 15. dne.

Štev. 9. V Mariboru 15. septembra 1873. Tečaj I.

Jurij Washington.

Spisal * * *

(Dalje.)

Razpor med naselbinami in veliko Britanijo je postajal zmerom hujši. Meseca sušca 1773. je preložil Lord Dunmore, tadanji namestnik virginski, uporni zbor deželni. Ko se je leta 1774. znova sešel, pride poročilo, da je angležki parlament sklenil lôko bostonsko zapreti. Razdraženost se je pomnožila in 24. velikega travna ukaže posebni sklep deželnega zastopa vsem naselnikom, 1. rožnika (ta dan bi se imela bostonska lôka zapreti) praznovati, se postiti in moliti, da bi božja milost odstranila hudo nesrečo, ki naselbini proti. Zaradi tega sklepa je Lord Dunmore drugi dan razpustil deželni zbor. Na to se je mnogo zastopnikov zbralo v mitnici, Raleigh (r. Rali) imenovani, se ustanovilo v posebno društvo ter se s javnim pozivom obrnilo do drugih naselbin, da bi njihovi zastopniki se zedinili v tem, kaj jim je dalje storiti. To misel v glavnem zboru združiti zastopnike vseh 13 naselbin je uže prejšnje leto prvi izrekel Benjamin Franklin.

1. velikega srpana 1774. so se zbrali zastopniki raznih grofij virginskih v Williamsburgu ter se kot deželni zastop ustanovili. Izmed sebe so izvolili sedem mož, ki so imeli Virginijo zastopati v bodočem glavnem zboru vseh 13 amerikanskih naselbin. Ti zastopniki so bili Peyton, Randolph, Rihard Lee, Jurij Washington, Patrik Henry, Rihard Bland, Benjamin Harrison in Edmund Pendleton. — 5. kimovca so se res zastopniki 12 dežel zbrali v Filadelfiji, kamor jih je bil sklical poziv najbolj zatirane naselbine Massachusettsa. V prvem tem glavnem zboru severoameriških naselbin so bile zastopane dežele: Neu Wampshir (r. Nju Hémšir,) Rhode-Island (r. Rod-Ajlend,) Konektikut, Novi Jork, Neu Jersey (r. Nju Žderzi,) Massachusetts, Pensilvanija, Delaware (r. Delever,) Maryland (r. Merilend,)

severna in južna Karolina. Ta preimenitni zbor se je polastil verhovne oblasti v 13 naselbinah. Se ve da očitno tega nikjer ni izrekel, kajti voditelji njegovi so hoteli ljudstvu pokazati, da se potegujejo le za od nekdaj priznane pravice ameriških naselbin; te prestare, svete pravice hočejo samovoljni Angleži z nogami teptati; sveta dolžnost vsacega naselnika je, takej krivični sili ustaviti se z vsemi močmi. Zato je glavni zbor sprva le koval ponižne prošnje do angležkega kralja, oklice na ljudstvo, ki so razkazovali vse nadloge in pritožbe naselbin, pa očitna pisma, namenjena angležkemu ljudstvu, na čegar pravicoljubnost se naselniki sklicujejo.

Koliko so se posamezni zastopniki udeleževali skupnih razgovorov in sklepov, določiti se ne da, ker se ni ohranilo nobeno nadrobno poročilo. Dokazano pa je, da je Jurij Washington bil eden izmed najprvih voditeljev zbora, in da so se njegovi nasveti vselej natanko in resnobno pretehtovali. Preslavni govornik in zastopnik Patrik Henry je bil oni čas pri nekej priliki prašan: „kterega ima on za najveljavnejšega moža v skupnem zboru.“ Odgovoril je prašalcu: „Če mislite na zgovornost, je gospod Rutledge iz južne Karoline med vsemi največi govornik, če pa mislite na dobro utrjeno vednost in spretnost pa na zdravo razsodnost, je polkovnik Jurij Washington brez dvombe najimenitnejši mož v celem zboru.“

Drugi glavni zbor se je sešel 10. velikega travna 1775. Zbrali so se skoro ravno tisti zastopniki; le med imeni pensilvanskih zastopnikov se nahaja takrat tudi preslavni Benjamin Franklin. Brez vsega uspeha je bila spomenica, ki jo je prvi skupni zbor predložil angležkemu kralju Juriju III., da, angležko ministerstvo je bilo še bolj razdraženo, in podoba je bila, da se bo tudi angležki parlament očitno izrekel zoper pravice severoameriških naselnikov ter naravnost potegnil s samovoljno angležko vlado. Zato je tudi severoamerikanski skupni zbor sklenil pogumniše postopati ter silo odbijati s silo. Sklenil je vse storiti, da se naselbine oborožijo ter pripravijo na vojsko. Ta se je bila uže začela v Bostonu, kjer so takrat Severoamerikanci oblegali angležko krdelo, katero se je bilo Bostona polastilo. Washington je bil 15. rožnika soglasno izvoljen za višega poveljnika amerikanske vojske; zastopniki so mu pa posamezno prisegli podpirati ga z življenjem in imenjem.

Jurij Washington viši poveljnik amerikanske vojske.

Washington je bil 43. let star, ko so ga izvolili za višega poveljnika. Njegovo življenje v naslednjih 8. letih je tako zamotano v vojsko med veliko Britanijo in severoameriškimi naselniki, da se nikakor ne da ločiti od povesti te vojske. V naslednjih listih tega životopisa naj bodo načrtana vodeča načela pa glavne dogodbe preimenitne te dobe.

Precej po svojem imenovanji za višega poveljnika je Washington začel zbirati in vredovati vojsko, kterej je vsega za vojno potrebnega primanjkovalo. Ta naloga njegova je bila silno težka, kajti ustavljati se je moral željam in razvadam izročenih mu vojščakov, boriti zoper medsebojno zavidnostjo častnikov, pa zoper nedoločne sklepe skupnega zbora vseh združenih naselbin. Vendar je vsaj nekoliko dosegel svoje namene. Vso vojsko je razdelil v 6. brigad, vsako brigado pa v 6. polkov, tako da so vojščaki iz edne dežele skup ostali ter se vojskovali pod voditeljem iz teiste dežele. Dalje je razdelil celo vojsko v 3. velike divizije, katerih vsaka je štela po 2. brigadi ali 12. polkov. Vojsko izbrati in zlasti vojaštvo vrediti, moral je po večem le nadpoveljnik sam. Glavni zbor je mogel njegovim naredbam le pritrditi, je razglašati in v posameznih deželah pripravljati mu primerna sredstva. Vojsko vrediti, jo v orožji izuriti, z vojaškim duhom jo navdušiti, zaupanje v bodočnost jej vzbuditi pa neprestano močno ohraniti, to je Washington vse sam storil. V tem smislu sta si skoro celo prvo leto dopisovala Washington in skupni zbor. Nadpoveljnikova pisma so se prebirala skupnemu zboru, ki je skoro vsem njegovim nasvetom pritrdil. Razen tega moral je Washington neprestano pismeno občevati z glavarji in postavodajalnimi zbori posameznih dežel, s posebnimi zbori in odbori pa raznimi nevojaškimi oblastmi.

S takimi opravili se je večidel ukvarjal prvo leto, kajti krvava vojna se prav za prav takrat še ni bila vnela med Angleži in Amerikanci. Ko je na konci leta bila razpuščena stara vojska, štela je nova še le 9650 mož. Izmed teh je bilo več kakor tisoč na odpustu, kajti le s tem pogojem so bili pripravljeni k novi vojski pristopiti. V teh žalostnih razmerah bil bi obupal manje pogumen mož, nego je bil Jurij Washington. Preglejte vse knjige zgodovine, je rekel Washington, in pokažite mi le en primer podoben našemu; 6 celih mesecev smo brez smodnika branili imenitno mesto proti najboljši britanski vojski; med tem smo razpustili staro vojsko, ter sovražniku navzoči skušali izbrati novo.“ K sreči se je bilo leto uže zelo naprej pomaknilo, tako da slabo vodjena britanska vojska ni mogla porabiti jej jako ugodne prilike nasprotnika uničiti.

Ko je Washington prevzel vrhovno poveljništvo, upal je, vsaj nekoliko časa v letu živeti pri svojih v Mount Vernonu. To vendar ni bilo mogoče; zato je njegova žena navadno po zimi pri njem živela v taboru; ko se je pa na pomlad vojna pričela, vrnila se je v Mount Vernon. Tudi svojega gospodarstva ni zanemaril. Celó med najimenitnejšimi vojaškimi opravili je redoma občeval z Lund Washingtonom, kateremu je za ta čas bil izročil oskrbništvo svojega posestva. Po dva- ali trikrat na mesec mu je Lund Washington natanko sporočal o vsem, kar se je v Mount Vernonu

godilo in storilo; enako natanko in redno mu je Jurij Washington odgovarja na vsako pismo.

Konec leta 1775. se je pripravljal general Howe (r. Háu), ki je mesto generala Gage-a prevzel nadpoveljništvo britanske vojske, da bi napadel severno Karolino. Washington je hotel napasti Angleže v Bostonu, a vojaški svet ga je določil mesto tega rajši se polastiti višin dorchesterskih (r. dorčesterskih.) Ko so Amerikanci 4. sušca 1776. res posedli rečene holme, zbali so se Angleži v Bostonu, ter 17. sušca mesto zapustili. Tega ne krvavega vspeha so se Severo-Amerikanci silno veselili. Skupni zbor se je pismeno zahvalil Washingtonu, ter njemu na čast dal kovati zlato svetinjo v spomin osvobodjenja Bostona, najimenitnejšega mesta v Massachusettsu. General Howe je Boston zapustivši z svojo vojsko na ladijah nekaj časa brodaril blizo primorja semtertje, ter se pripravljal napasti Novi Jork. 28. rožnika gre pri Sandy Hook (r. Séndi huk) na suho. Washingtonova vojska je bila takrat v tako slabem položaju, da bi se Angležem ne bila nikakor vspešno ustavljala. Ko so se ti povlastili Long Islanda (r. Long Ajlenda), moral je Washington zapustiti Novi Jork, ter se umakniti za reko Delaware. Ta čas je Washington znova nasvetoval, amerikansko vojsko popolnem prenarediti in ponoviti. Takrat je znova pisal predsedniku skupnega zbora: „Znova sem se prepričal — kar sem pismeno uže večkrat razložil skupnemu zboru, — da se smemo le na take brambovce ali vojščake zanašati, ki dalje služijo, nego dosedanjé naše postave zahtevajo. Bolje, kakor o katerikoli dogodbi prepričan sem o tem, da je naša svoboda v največi nevarnosti, da jo bodemo popolnem izgubili, če ne izročimo nje varstva stalni vojski t. j. takej, ki bode ves vojni čas pripravljena jo braniti.“ Vsled takih opominov se je skupni zbor resnobno pečal z vojaštvom, ter skoro vsemu pritrdil, kar je Washington nasvetoval. Meseca decembra mu je skupni zbor izročil oblasti, s katerimi je postal skoro neomejeni vojaški samopovelitelj.

Prava vojska se je še le začela l. 1776, ko je 4. malega srpana (1776) skupni zbor za zmeraj odpravil ime „angležke naselbine,“ ter dotičnih 13 dežel oklical za samostalno — neodvisno državo z imenom: „zedinjene države ameriške.“ Ta razglas se je popolnem vjemal s prepričanjem in željami generala Washingtona, ki je uže davno z vsemi voditelji v naselbinah sprevidel, da se ameriške dežele nikdar več ne bodo spravile in sprijaznile z veliko Britanijo. Kmalu potem je prišel lord Howe, brat angležkega nadpoveljnika v Ameriko, ter je kot poslanec angležkega kralja skušal z lepega pomiriti razdražene naselnike. Obetal jim je toliko svobode, da bi se naselniki poprej bili gotovo utolažili; a sedaj je bilo uže prepozno.

Ko je lord Howe videl, da so vse ponudbe zastonj, se je vojska znova

začela. Washington je skušal Angleže oslabiti, ter je prehvatil in vjel mala njihova krdela pri Trentonu in Princetownu (r. Prenstaun). Po zimi l. 1776/7 se je ameriški nadpoveljnik znova pripravljal na hujšo vojsko; te priprave so trpele do meseca rožnika, katerega so se pričeli novi boji. Vendar ti boji meseca rožnika in malega srpana niso bili določilni niti za eno vojsko, niti za drugo. Najimenitnejša dogodba meseca malega srpana pa je bila, da je markiz Lafayette prišel iz Francozkega, da bi se na strani Amerikancev bojeval zoper Angleže. Bolj nesrečna pa je bila jesen za amerikansko vojsko; brambovci so bili še premalo izurjeni v rednem boji, zato jih je Howe dvakrat premagal: prvokrat pri Brandywine (r. Brêndivajnu, 11. kimovca), drugokrat pa pri Germantownu (r. Džermentaunu, 3. vinotoka) v Pensilvaniji. Potem so Angleži posedli znamenito mesto Filadelfijo, in Washington se je moral pomakniti v Valley-Forge, kjer je prezimoval. To zimo je Washington moral prebiti mnogo hudega; a ravno ta huda izkušnja kaže z najlepše strani njegovo potrpljivost in njegovo čisto rodoljubje. Sovražni mu Angleži so skovali celo knjigo hudobnih pisem, ter mu jih podtaknili; kajti ž njegovim imenom so prišla v Londonu na svitlo. Nekteri njegovi nasprotniki v Ameriki so ponatisnili rečene liste v Novem Jorku, ter jih razširiti skušali po vseh zedinjenih deželah. Hujša pa je bila spletka, ki so jo mnogi izmed njegovih častnikov z malehno stranko v skupnem zboru snovali zoper nadpoveljnika. Ko se bi jim bila posrečila, sledilo bilo bi iz nje mnogo zlega za zedinjene države. Med drugimi so bili vanjo vpleteni general Conway (r. Konué), general Gates (r. Gets), in general Mifflin. Nameravali so celó Washingtona odpraviti od vojske. Sprva so se v njih spletke res nekateri vjeli in občinstvo jelo je uže nekoliko mrmrati zoper Washingtona, o nazadnje ste v skupnem zboru vendar obveljale resnica in pravica, in nevarna spletka je bila za zmerom odtirana. Stara resnica se je znova potrdila, da pravo zlato se v najhujšem ognji najlepše sveti. Veliko skrbi mu je ta čas delala vojska njegova, ki mu je zaradi prevelikega pomanjkanja živeža hotela pokorščino odpovedati.

Prevažno je bilo za izid vojske, da se je Francoska očitno izrekla zoper Angleže. Nespretni angležki poveljnik (Bourgoyne (r. Burgoin) je je bil 15. vinotoka 1777. pri Saratogi s celo vojsko, ki je štela 6000 mož, zajet. Uže preje so Francozje skrivaj podpirali Severo-Amerikance. V tem zmislu je delal amerikanski agent Silas Deane v Parizu in Versalju uže od leta 1770. Ko pa 1776. leta še znani Benjamin Franklin kot poslanec pride na Francosko, vzkipela je navdušenost francozkega dvora in plemstva za severo-amerikansko svobodo. Franklina so kot poluboga sprejeli in čestili. In po nesrečnem dnevi pri Saratogi so Francozje 6. svečana 1778. očitno priznali samostalnost zedinjenih deržav, ter ž njimi sklenili nese-

bično pogodbo, da jim bodo s krvjo in blagom pomagali popolnem odtegniti se angležki sili. Naslednega malega srpana je prijadralo prvo francozko ladijevje (štelo je 12. velikih vojnih ladij in 6. fregat) v severno Ameriko, da bi pomagalo Amerikancem zoper Angleže. Bitka pri Monmouthu je bila sicer nedoločena, a Angleži so vendar kmalo potem zapustili Filadelfijo, ter se umeknili iz Pensilvanije k morju. Nastopno jesen vojski niste nič posebnega storili, ampak le žugale si druga drugej. Meseca grudna je šel Washington z vojsko v zimski tabor na zahodni strani reke Hudsona. Skupni zbor je toisto zimo bil sicer sklenil, da ima Washington nemudoma napasti angležko Kanado; ker jim je pa nadpoveljnik z tehtnimi razlogi odsvetoval, odstopili so od svojega sklepa.

Leta 1779. se v vojski ni pripetila nobena imenitna dogodba. V obče je bilo ugodno Amerikancem. Napadli so tudi razne amerikanske razrode, katere so bili Angleži za se pridobili in na naselnike huskali. Enako srečni so bili Amerikanci tudi pri Stony Pointu, ktero mesto so 15. malega srpana siloma vzeli.

Malega travna 1780 se je slavni Lafayette vrnil iz Francije ter je prvi poročil, da je francoska vlada oborožila veliko vojsko in močno ladijevje, ki bodete prišli Amerikancem na pomoč. 10. malega srpana so res francozke ladije na suho pritisnile pri Rhode Islandu. Bilo je 8. velikih vojnih ladij in 2 fregati, katere je vodil nadpoveljnik Chevalier Fernay; na njih je prišlo 5000 mož, katere je vodil grof Rochambeau (r. Rošambó). Nemudoma sta se sošla francoski in amerikanski nadpoveljnik, Rochambeau in Washington, se pogovorila in določila način vzajemnega delovanja. Pa tudi to leto ni bilo nobene posebno krvave in določilne bitke. Najbolje zanimiva dogodba je smrt nesrečnega majorja André-a.

(Dalje prih.)

VI. Ptuj, peč in tuj.

O. Caf.

(Dalje.) *)

d) In *j* kakor *ž* spojen s *d* = *dž*; v tej skupini se šče *a*) nahaja malogda v hrv. n. pr. *rodžen* = rojen; *dženžerno* m. jedrno; džandžav slov. čanjav in čajav: grozd iz čad; vidž sieh!; smudž riba Hechtbarsch, Erjav. „Prirodop. živalstv. za spodnje razr. 133“ piše: „prek si-

*) **Opazka.** V „Vestn.“ II, str. 121 se pod 2.) mesto κυράτιον čitaj κοράλλιον ali κουράλιον; ali se bolje rači misliti na kuril iz sv. Kuril — Κύριλλος, tedaj = znak — pismo γράμμα, τύπος, prim. Mikl. L. kurilovica; — pod 3.) lit. lėlė, ne lėbė, estnsk. lel Vatersbruder; — str. 122 — προκοπή lz: sėg-nôti, ne: nôti; iz sėg; — str. 123 sügrėždati barbare, ne tarb —.

vega hrbta ima mnogo „črnih pasov“, tedaj bi slov. bilo smoj iz smôditi; ridž Kristian. II 50. Beloszt. gilvus srbsk. ridj fuchsroth, kakor štaj. ob spodnji Dravi; odsoda tukaj ridžek, ridžko Fuchs (konj), v Halozah ridžána = rdečka, krava, in ondi ob Dravi ridžek Hohldotter myagrum = češk. ryzec; a Šul. Bilj II. 320 ima za to ričak, kakor zapadnji Slovenci riček in gore smuč = smudž riba itd. β) iz skupine dž je *d* izpadel? (kakor gore iz *dj*) = ž, kakor v rusk. načeloma in spodnjeluž., redko v bolg. in v lotv. vseli; in γ) je ž v *dž* svoj *d* preskočil v skupino *žd*, kakor staroslov., redkoma v srbsk., rusk.; a večkrat v bolg.: tedaj sažda Russ, (sadža), saža = sa*d*za = saza = sa*dj*a = saja; ravno tako v skupini gore *c*, *tš* = *št*, kakor redko v srbsk. in rusk. morti le po vplivu crkv. jezika, a najbolje v bolg.; v srbsk. in bolg. tudi kakor *šć*, in v starosl. praviloma *št*. Nekoliko enakosti iščejo v starogrčk. ζ, ki se tudi v σδ razvija iz δζ: dor, σδεύς = ζεύς = δεύς, prim. Milad. bolg. pesn. dzunica cingulum, pas 440, 534 in zunka 422 = Mikl. L. 233 zunica „vestis quaedam“, iz ζώνη. To razgrajanje s *d* pa je uže prastaro in v sanskr. n. pr. od kraja: 1. sanskrt. div splendere — naš diviti se, schauen, sich wundern, odsod divin (Maribor) = češk. luž. divizna, srbsk. divizma, lat. verbascum, slov. tudi papeževa sveča Himmelbrand, Königskerze! res divna rastlina; divji, kakor lat. di-rus, δειρός; 2. sanskrt. dju-t splendere iz div, in djautram Glanz slov. jutro (Pott. Et. Forsch.), samo gornjeluž. tudi ranje Morgen, ker se je tu po spodnjeluž. jatšy m. jastry Ostern (prim. tu spodnjeluž. wotšy der scharfe (ostry in gornjeluž. wotry) vzetem iz anglosask. aster, easter Ostern, jutro, tudi spodnjeluž. jutšo: Zwahr 141 = jutro, v jutry plur. masc. krivo sprevrglo; a i gornjeluž. je jutro znano (Pful 240); *ju* prehaja v *ji*, kakor v spodnjeluž.: Zwahr 141 „vitše aus wejutše = v jutrě = vitre, a gde li v *ja*?? ali je morti spodnjeluž. jastry praprastari vastra iz vas = uš? prim. Mikl. L. vesna 61 in ustr“ 1070, pitanje! Dalje — ali mora jutro — utro ravno iz sanskr. uš biti? prim. Morgen v slovansk. mrgati; lit., lotv. rytas Morgen, v Zendsk. *r* splendere *rta* itd., in šče to na dolg *eni* pisarski hibi, kakor je tiskarskih dovolje! Je pa tudi ogrskoslov. Küzm. 2 Tim. IV, 13 „medra“ membrana (po Koss., Trpl. in Cip. pism.) hiba m. mez*dra*, prim. lužiček. Pful mjadro . . . Beloszt. II, 222. mezdra: pa ravno mezdra iz mês(d)ra = (na Pohorji tudi = mez*gra*) je dala pogon, da je mezga = mezgra in jedro = jezg*ra* v srbsk., kakor je gornjeluž. v „jutry“ iz „jutro“ spol *in* broj premenjen! O tem pretehtaj znatne besede Mikl. Fremdw. 38 pri „melja“. V spodnjeluž. res nekoliko besed skupino str, pa samo kedar se *r* v *š* razplosne, spremenja v *tš*, ker bi *stš* preokorno bilo izgovarjati, in le v tem primerku najdeš v gornjeluž. *tr*, po-

glej gore wotšy = wotry iz ostry., potle spodnjel. tšuga, tšuna itd. in gornjeluž. truha (= truga), truna iz struga, struna; spodnjeluž. tšoka Hitzbläschen, Schweinsfinne = slov. hrv. srbsk. stroka (pa ne stroga kakor imata po Murk. krivo Cig. in Janež. II.), ali itak *spodnje*luž. in *gornje*luž. *stro*na Seite, spodnjel. ko*strjova* Trespe in gornjel. ko*strj*awa itd.; tedaj kak dosledek?! 3. v sanskrt. iz div — dju biva *ju*: *ju*-t splendere n. pr. starosl. Mikl. L. 1141 jun = mlad, primeri naš junica in lat. junix — junicis in sanskr. divan — djuvan — juvan in jun *ju*venis in *jun*-ior; *uže* schon starosl. tudi *juže*; lit. lotv. *jau*, staronemšk. *in*; lat. *jam* iz djam (Zeitschr. VII, 184); tedaj mi Slovenci ne smemo samo *že* pisati; *ž* je = *r* — *re* kakor *r* v kakor, nigdar starosl. nigdaže itd. ali bi bilo kakor lat. *ens* — entis Ding samo partic.: leg — *ens*, m. * *sens* v præ — *sens*; *uže* = hrv. *vre* m. *ure*, srbsk. *jur*: a jurve je kakor vzhodnještaj. ninder — nindrt = nigder in spodreh unten!; sém ide tudi jug Süden; Südwind in *jug*noti = *juž*iti se thauen, schmelzen, tedaj *ju* s priponko *g*: kakor reziansk. čig das Lauern = češk. čih (čig) prim. poljsk. czyhać, czuhać in czuwać; plu*g* iz plu-ti; češk. obih (g) Ueberfluss iz *ob* — *vi* — obi*l*; potle sluga iz slu — v slu-šati; struga itd. Boppova razklada jug Gloss. 162 né pomina vredna, pač pa Miklošičeva Lex. 1040 iz lit. *už*-ti sausen, a tej je soper, ka „jug" premalo znači: Aufr. Zeitschr. I. 351 piše „Süden ist Brennen"; prim. estnsk. loun Hitze, Süden, Mittagsmahl, lounank Mittag, odtod. lotv. launags; — ter naš južina; in zadnjič je omenoti, ka slovanske besede postale iz prvotnega *j* ali *dj* podstatni *j* ali hranijo ali tudi opuščajo, a *v* mesto njega *ne* stavijo, n. pr. igo = jugo sanskr. *ju*ga, dalje: *ju*tro in nigdar *vu*tro = utro; *ju*že — *uže*, — nigdar *vuže*; *ju*g ne *vug* — *vu*žina; ne *vu*nec m. *ju*nec; *ju*ha jus, Jauche sanskr. juša, nigdar *vu*ha, če ravno tudi vuho Mikl. L. 1141; in drugači je s *v* — n. pr. v — uho Ohr itd. in samo ovi *ju* — se češk. v *ji* krčijo: jitro = jutro itd. in 4. iz sanskr. dju — ju tudi *džut* in džjut fulgere; tu primeri „Vestnik" I., str. 77, 14) in romanske jezike; v češkem pa se (jeřab) (jerêb — rêb) Haselhuhn (*Repp*huhn) in žeřav Kranich mešata, kakor gore dždžern = jedrn. —

Potem se ima češk. peče? (—ča) Sorge, Anliegen iz pêti Mikl. L. 763 iztrebiti, prim. reziansk. peč ž. (ne peć, kar je tu = Stein) Sorge, Kummer, poljsk. opieka Vormundschaft, opiekun itd., prim. Mikl. L. pešti sê 562; slov. me peče cura coquor itd.; peča pa je Mikl. od onod sam v Fremdw. 45 odpravil: peča peplum (prim. = slov. hadra Hader), it. pezza, lat. petia Fetzen, fitzen, iz ital. = novogrčk. πέτζα Rinde, Schale, Leder, odtod bolg. peča Leder, srbsk. Todtenfleck in in odsod bolg. Milad. Pesn. 2, 287, 405: „da zapališ pečestina sveščі"

= (Lederfarbe?) Flor, Trauer? Zakaj Mikl. L. 513 opêt' retro: lit. atpenč retro: ergo pro opêkt'"! jaz ne dostigam! pravo ima Mikl. „Radic." pri „pêti", a ne zavoljo sanskrt. pan—c; nego opêt' je iz pêta, lit. pentis, lotv. peetis Ferse; lit. atpenč je m. atpenčey; prim. lit. atbullaj zurück iz bullys natis = naš na — vz — *vît* itd.; Mikl. L. m"tati 385, stavi sém češk. myceti, a to je, žali Bože! iz mykati: navedek je iz Ezechiel I. 13, lat. Vulg. ima drugače: „quasi aspectus lampadarum. Haec erat visio discurrens", bliže je bolg. bibl.: „vid na svešči, kojto hodeše, Alliol. prosto: Fackel; rusk. crkv. bibl. najbliže: viděnije svešč' soobraščajuščihsê; mislim, ako se m"tati intransit. ne vzeme, bo treba m"k"tati — m"č'tati Mikl. L., prim. luž. mikać blinken; flimmern in mrkati, dodaj Mikl. L. 366 mel'ktati splendere, „significatio et forma dubia", prim. rusk. mel'kat' einen Augenblick erscheinen, schnell vorbeistreichen als der Blitz, tedaj je prava oblika: ml"k"tati; iz ml"k — pa je ml"(k)nija Blitz iz sanskrt. mruč naš mrknoti in mluč = ml"kati Böhtl. sanskrt. Wörterb. V., 931. jedva naš meg — magetati flimmern iz m'gnoti podkladati; tudi reziansk. in ogrskohrv. (Mers.) préja Kleider — Schuhschnalle né k rusk. prêž-ka: ona je iz préti — zapreti Mikl. L. 748, a ta iz prêg-ti: zapreći (Cig. 1400) . . .

2. Menje se mehčanje skupine st — sk v slov. narečjih razlikuje, pravilo je: ka *š* ostaja, *t* se pa obraža, kakor izvekšine gore sam *t*: (-.1.); n. pr. slovensk. *šč* in *šć* (*č* se tudi v srdci slovenskega izpušča); hrv. *šč*; ogrskohrv. *šć*; srbsk. *št*, *šć*; bolg. *št* — *šć* — *šč*; rusk. poljsk. *šč*; (velikorusk. nekoliko *šš*, kakor *žž*), češk. *št*; luž. *šć*, *šč* in staroslov. *št*: n. pr. ogrskoslov. *ešče*, rezian. *šće* = *še* noch itd. Mikl. L. 1161. ješte in ošte, (v slov. narečjih se *a* — *ja* — *je* — *o* (jo) čredijo: alša — jelša — olša Erle; *j*elen = rusk. *o*len' Hirsch itd.). Mikl. L. 1161 stavi ješte k sanskr. ati, ἔτι adhuc; v vseh slovanskih narečjih je besedica s — *št*, *šć* ali *šč*, — v zapadnjem slov. popačena v *še* — *šče*, reziansk. *šće*, celó luž. je po Zwahr 131 *išč*, *išči* in *ičšer* — tedaj ješte = ati? po Mikl.?; a v lit. lotv. nič enakega: ker se Mikl. nakana s mojo pametjo bori, povzemem šče nekoliko o mehčanji in po svojih mislih uzakonim: α) V obči slovanščini se *t* (*d*) in *st*, (če né iz *sk*) obsamsvojem pred enim samoglasnikom, bodi si tudi mehkim, ne more omehčati niti v *št* = *ć* in niti v = *šć*, (in tudi *st* ne): tako bi sanskr. *ati* slov. bil le jeti, kakor proti in sanskr. = prati, ali ate? kakor naš ali v češk. poljsk. lužič. ale, β) nego t, (d) se samo omehča, ako ali k uže navzočnemu mehkemu samoglasniku trd pristopi v pregibanji ali se dodaje priponka mehkega in trdega samoglasnika v tvorjenji besed; tako pa nastaja samo *ć*, *č*, *št*, (j, žd) po narečji: kteri trdi samoglasnik bi li bil k „ati" pristopil? ja?, in gde li v kterem narečji

naideš iz „ati“ jece, jeće, ječe?; in γ) se iz *st*, *sk* omehčani *št*, *šć*, *šč* tega svojega *š* ne reši; po takem se ima ješte inači razklasti.

K a) Suvaj *ti-di* ali *sti* ali *te*, kakor se ti rači, ostane: *ti* . . (razve poljsk. in luž., kar je pa samo tukaj, n. pr. cicho = *tiho*); Burda v „Beiträge VI 90. razlaga ješte iz ἔστε bis, a to se ne strina s našim slov. zakonom: zakaj *št* iz στ? ali je ješte iz grčk. vzet? prim. Passow., gder je ἔστε iz inakih, nam nepristojnih življev. Tedaj? ali ne ješte odinod? krojimo: *je* = *a*, *o*, in *šte* = *šče* = *šće* pa = *sko*: prim. rusk. korovišče (— *ište*) grosse Kuh in poljsk. krowisko in naš kravišče itd.; naš leživšče in poljsk. leżysko (lež-*isko*) itd.; (tako je primerjanje slov. — *ište* — *išče*: hrastišče, grmišče s lat. — étum? dumétum čisto krivo) ker je — *isko* = *ište* : *išće* iz adjectiv. — *'sk* : krav'*sk*, ječmen'*ska* njiva = ječmenišće itd.) : a niti v *'sk* : žen'*sk*, a niti v —*šte* : je-*šte* = je — *sko* s né živeljsk, nego je le vrinen, ker se *s* k grlniku *k* rad druži a tudi odpada, navlasti od kraja : n. pr. kotiti = skotiti; kora = skora, skra Mikl. 849 gleba = poljsk. kra (ikra — kora); kopiti — skopiti —: — Mikl. L. 322 „kupilo sens. ignot.“ je m. kopilo, v Beloszt. II. 177. kopilo ferrum, quo virilia abscinduntur, in za pojma radi vidi Mikl. blastiti evirare in 111 v"shlastiti pohoť, um, mysl'; prenesenega pojma je tudi Mikl. 1047 „ukrajati sens. dub.“ ukrajati : razum, slovesa — po verozakonu „circumcidere itd.; v Mikl. L. sta najmer *o* in *u* večkrat narobe n. pr. sohot 871 m. *suh*ota = srbsk. hrv. Beloszt. II 225 nubilarium, slov. Cigal. Hütte, Laubhütte, Schoppen a Janež. *suh*ta tudi *šuh*ta, in hrv. suša Beloszt. (ondi) Krisztian. II, 58 in slov. Koled. družb. sv. Mohor. 1871 str. 172 istega pomena: „spravljaj plug pod sušo“, iz suh; Mikl. „kolun 298 animal quoddam“ je rusk. kolon mustela sibir. Feuermarder; kočiti sê 306 „quid sit, ignoramus“ je slov. kučiti se contrahi, kučati tudi poljsk. kuczeć gebückt sein, hocken, slov. kuknoti — klêknoti — kuka, kuklj, kvaka itd., s. kuč inflecti, in *šče* več; *s* pred *k* prelazi tudi v *š* n. pr, *šk*orja, *šk*opiti, *šk*remen = kremen', srbsk. *šk*anj = kanja, kor. kaniti; srbsk. *šk*opiti; luž. *šk*orodvej = skrada — krada; luž. *šk*reć = kvreti — creti, cvreti: — tu ne ominam o golemem čisli glagolov s *s* v sredini n. pr. lokati = lo*sk*ati, trkati = tre*sk*ati, prkati = pr*sk*ati, srbsk. vikati = Mikl. L. vis(k)nôti, češk. vyskati itd.; *s* v *š* se tudi pred *č* rad stavi : *šč*enê = *št*enê canis, *šć*irovac rezian. = *čir* Mikl. 1117; rusk. *šč*eka Backe, Wange = angležk. *ch*eek itd.; zatore ima prav Walt. Zeitschr. XII 376: „Den Vortritt oder Abfall des *s* vor *k* (*č*) hat man als eine rein lautliche Erscheinung aufzufassen“ — : — zdaj šče le v ješče — ješte tri življe: *je*, *s* = *š* in *če* vidimo: *je* — *a* — *ja* — *o* : sanskr. je *a*, *â* und, auch, ferner dazu, prim. Mikl. L. 2. *a* et

in 1141 *ja* et, lit. *o*, lotv. *a et*; prim. k temu lat. adhuc = *je* — *šče* — *ješte*; dalje *če* v ješ-*če* pa je pristavek iz pronom. *k* — *če* = sansk. *ča*, ze, lat. que = (*k*(v)e) prim. lat. ac, n. pr. Mikl. L. 984 *tače* tunc, („Vestnik“ I. 6), in *šće* Mikl. *ča*, *če*; *š* iz svje — *š* — če pa bodi vrinek: tedaj ješte v to vrsto ne ide, a tudi v drugo ne. (Dalje prih.)

Narodne priče, navade, stare vere.

Priobčuje v izvirnem govoru Mat. Valjavec.

Kuća i gospodarstvo.

(Dalje.)

92. Gda pastir oče, da mu krave bliču, govori škrljakom v ruci: Sika tika potrpika pet šest babzzzzz . . . i to tri put.

Vidovec kod Varaždina.

93. Ako pastir oče, da krave daleko od njega ne beže, načini s kosturom križ na zemlju in zabode sred križa svoj nož.

Vidovec kod Varaždina.

94. Na 'se svete dobi pastir pri saki hiži štrucu i na vuzem i trojake takajše mora nekaj dobiti, ali jajca, ali mašče, mele ali mesa. Da na pašu dojdeju zideju se 'si skupa pa 'saki dá nekaj, kaj je dobil pa onda skupa pečeju pa jeju a koj si po putu pojé pa nikaj na pašu ne donese, njemu se drugi smejeje gda jeju pak mu govoriju: božji melini meleju a vražji stojiju. Gda se koj posvadi pa neče ž njimi biti nego odide na stran, onda mu kričiju: ljudi na kupu, pes na strani'. Varaždin.

95. Če keri na pašo pozno že prižene, te vsi pastiri pal'ce vujška držijo pa pojejo jemi: svetiti, svetiti, ob šestih na pašo. Sv Juri Št.

96. Pastirska igra ‚hodmo domu‘. Pastiri se zeberejo a dva se začnetè razgovarjati:

A. Hod'mo domú.
B. Kaj 'mo domá?
A. Žüpico mo kühali.
B. Š čim mo mešali?
A. S kühačikom,
B. Ge je tista kuhačika?
A. Na polici je;
B. Ge je tista polica?
A. Zgorela je;
B. Ge je tisti ogeu?
A. Pepel je ž jega grata,
B. Ge je tisti pepel?
A. Golobi so ga popikali.
B. Ge so tisti golobi?
A. V trje (= trnje) so zletali.
B. Ge je tisto trje?
A. Sekira je posekala.
B. Ge je tista sekira?
A. Kovač je razkova.
B. Ge je tisti Kovač?
A. Prek Müre, prek Drave;
Keri prvi blekne, debeli drek požrekne.

Zdaj morejo vsi vüsta zapreti pa keri se prle nasmeje, tisti debeli drek požrekne. Na Murskom polju v Štr

97. Pastirska igra ‚bobičkanje'. Zbere se eden bog pa eden vrag a drügi posednejo. Vrag se mora skriti a bog pa si vzeme eden kamenček pa ga vsakemi v roko dene ali dere vsem po rokah potegne pri enem ga püsti pa zapita vraga: ge je bog? Vrag če trufi keri ma boga to je kamenček, to je prvo krat vražji, če pa ne trufi te je božji. Te pa vzeme kamenček pa pita: ge je bog? — Vsakši more biti ali tri krat vražji ali tri krat božji, dokič se vsi razdelijo. Keri so vražji grejo z vragom, keri pa so božji, grejo z bogom. Za tim se naredita mejo pa na enem kraji je pekel a na drügim so nebesa, pa se vsi keri so vražji primejo za vraga, a keri so božji, primejo se za boga te pa se vrag no bog ze vsemi kaj jih je vlačijo. Keri te preoblada, tistega je vse; to se dogodi, ka vsi v pekel pridejo ali pa v nebesa. Na Murskom polju v Štr.

98. Če ma pastir ali pa hlapec olüpano pal'co ali pa šibo ali bičjak, te je jegova živina sloka. St. Juri Štr.

99. (Pes). — Kad pes v hiži cvili, samo se pantoflin obrne i mam prestane. Židovinjak.

100. Gdo oče imeti hujsnoga psa, naj mu samo v Štefanje da tri zrne prpra pojesti, onda se ne bu ni hudič k njemu vufal. Toplice.

101. Ob zdravo Mariji su negda ludi fučkali i tak su vile iz naše zemlje pretirali, ko, se su ludem vuogo na polju opravile. Varaždin.

102. (Prasec, prasica, svinja). Imena prascov: belak, sivak, žutak, zajček, javurček, čimerek, pajac, živec, palček, hrček itd. Imena svinjam: braduga, preka, cuka, sivuda, beluga, pikuša, černula itd. (Var. Toplice.) Pikača, beluča, klapača (koja ima duga vuha). (Vukovci), a tam imaju za krmke ova imena: rûjak, bagûm, sivak itd.

Poljedelstvo začetek izomike.

Različni načini življenja in stopinje izomike človeške imajo svojo trdo podlago v pojmu „vlastnine". Narodi brez vlastnine in svojbine, koji se samo ob divjih rastlinah in zverinah živijo, kakor se jim ravno ponudijo in prikažejo, ribiči in lovci, ki živali vodá in gorá umetno in navlašč zalezujejo in lovijo, si morajo sredstva zadovoljitve svojih potrebnostij vedno z nova pridobivati, in se tako ne morejo do stalnega premoženja povzdigniti. Brez domovine in strehe se plazi lovec po temnih gozdih, zalezuje speča žival: na njo strelja. Njegov krvavi zaslužek se zedinjenju z drugim istega rodu k večji družbi zoprstavlja. On potrebuje daljnih krajin za rejo divjine, koja mu kožo za oblačila, meso za dobro jed podaja.

Narodi „z vlastnino“ so pa ali nomadi, kočniki ali pa naseljenci. S temi, bi rekel, se že začenja izomika. Živinoreja je prva stopnja omike človeške. Pastirska ljudstva se žive ob takih živalih, ki žive koristijo. Pastirjevo rokodelstvo ni več krvoločnost in nevsmiljena ubijalnost. On oskrbljuje, preživlja, kroti žival: že poganjajo mili čuti krasne kali. Živinoreja meči človeške srce. Kdor je za živino skrbel, skrbel je tudi za svojo družino, nekoliko že po naravnih nagibih, nekoliko pa tudi, da bi mu pomagala, živino oskrbovati. Marsikteri sosedje saj mehkejega srca so se modrega in junaškega živinorednika poprijeli in se mu podvrgli. Pomagali so mu pri živinoreji, da jih je s potrebnim preživil. Tako se je učila domača, tako so se učile tuje družine enemu gospodarju podložnost in pokorščino skazovati. Tako so se pa tudi pri njih prvi zapopadki vlastnine in pravice izcimili. Vendar stalnih sel še pastirska ljudstva niso imela. Kajti preseljevala so se še s šotori ali kočami, v kojih so stanovala in s čredami, koje so imela, iz enega kraja v drugi. Temu nevkretnemu preseljevanju je poljedelstvo dobrobotno v okom prišlo. Lahka je stopinja od živinoreje do poljedelstva, in z to stopinjo je začetek vseh viših človeških razvojev in razmer utrjen. Ljudje so se kmalu naučili zrnje divjega žita smukati in jesti. Ker jim je pa teknilo in se dalo hraniti, so si zmislili množiti ga. S časoma so se prepričali, da se jim v zrahljani prsti bolje obnaša in več koristi. Niso se tedaj več okoli plazili in potikali, marveč se zemlje, svojega kraja poprijeli, si šotore napravili, v njih prebivali in pridelke hranjevali. Taki žitarji so morali med sobo v zvezo stopiti, sebe in svoje pridelke vzajemno proti ljutim sovražnikom braniti in hododelnike med sebo v strahu imeti. Izvolili so izmed sebe naj jakšega za glavarja, koji jim je sam ali pa z njih sovetom postave dajal ter jim gospodoval. Poljedelstvo je človeka iz divjosti vleklo, omikovalo in ga če dalje k prijetnejšemu življenju vzbujalo. Kjer koli so bili ljudje že z žitnimi pridelki, se sadjem ali z drugim živežem bogato previdení, so jeli na marsikaj misliti, kar bi jim ljubše in prijetnejše bilo. Tudi sila in potreba jih je učila marsikaj koristnega iznajti. Vsaka koristna iznajdba pa spričuje človekov um ter ga pozdigne čez neumno živino. Brezštevilna rokodelstva, umetnije, znanosti in vednosti, ki nam koristijo, in brez kterih bi prav revno živeli, so bila na podlagi poljedelstva iznajdena. —

Poljedelec je gojil vesele čute dobrega vspeha pri svojem delu, se je učil modrega rabljenja tega, kar se z velikim trudom pridobi. In je bil k pripravi za zboljšanje in zlajšanje težavnega dela in za vresničenje in zagotovilo dobrega uspeha priveden. Ta način življenja ga je privadil, sosedova posestva pri miru puščati in se za svoje potezati in z njim zadovoljen biti. S tem so bile poželjenju ozke meje odločene in duhu se je mnogo gradiva za mišljenje podajalo. V vsakem oziru se je s prera-

čunjenjem hasna in uspeha združilo priznanje tirjatev notranje človeške narave. Nastale so nravstvene postave, zadostilo se je nagonu do vednosti in znanosti. To pa je oživilo verske čute in je pripomagalo k izobraženju oblik, v kojih so se izrazovali. Vsi ti poti so ljudstva na to napeljavali in vodili, kar se civilizacija in kultura zove. Pri prvi so vsa ljudstva ostala, pri kojih so dobiček, obranitev in poraba imovine zadnji namen bile. Drugo so vsa ljudstva dosegla, pri kojih se je ti primitivni namen z višim zamenjal. Ljudstva pa, koja niso nobene teh dveh stopinj dosegla, so ostala vedno v temoti, nevmike in se le pasivno vedla, ali pa so postala ljuti sovražniki stalnih narodov, ako jih je preseljevanje k tim prignalo. Taki narodi so bili zelo preganjani in so se morali omikanejim umakniti. Pasivna ljudstva nimajo gradiva za zgodovino, pastirska in nomadska pa v tem oziru, da so nemire in presnove uzročila. Kočujoče življenje ne rodi prikaznij, kojih spomin bi ostal, pa tudi ne sredstva k razširjanju opominka, in zarad tega one, koji se njega oklenejo, iz zgodovinskega kroga izobči. Brez poljedelstva bi se toraj ne mogel človeški rod vzdržati in tudi države ne bi mogle obstati.

Umna ljudstva, ki so se bila zemlje poprijela so se s časoma soznanila, vzajemno spoštovala, med sabo pogodila, v zveze stopila in svoje pridelke in izdelke zamenjevala, iz prva blago za blago, s časoma pa so si bila zmislila in iznašla, denarje kovati, kar je za trgovino še bolj pripravno bilo. Velblod, „aziatska barka“ je čez neizmrljive peščene puščave v velikih tropah, obdanih z dobro oroženimi varhi, blago tovorila ali iz ene dežele v druge daljne kraje prenašala. Po morji so barke plavale in pripomogle, da so se silno daljni narodi soznali, in si, ne le samo svoje pridelke in izdelke, temuč tudi svoje iznajdbe, umetnije in znanosti podelili. Nekdanji šotori in vasi so se spreminjale v trge, trgi v mesta, in kakor so se po trgovini bogatije od enih stranih v mesta stekale, so se po drugih na deželo razširjavale, da so v tej meri, kakor so se ljudstva izomikovala, tudi prijetnejše živela in se bolje počutila. (Dalje prih.)

Narodopisne stvari.

Baškiri.

D. T.

Moj rajni stric so bili soldat, in so videli Pariz in Šveinfurt. Radi so nam otrokom pripovedovali, kako se jim je kaj godilo, in kar so vse na svéti prestali. Če nas eden ali drug otročnjakov ni jim kaj po volji storil, so mu rekli: Ti Baškurt presneti! Ko smo jih vprašali, kaj je Baškurt, so rekli, da so Baskurti bili izvrstni jahači, da so imeli suha, kocasta

kljuseta, in so bili soldati ruskega cesarja. Naj našim bralcem povemo kaj o Baškurtih.

Baškiri, ali kako se sami imenujejo: Baškurti, kar v jih jeziku znači: bčelovodje, so tartarsto pleme, ki stanuje v ruskih gubernijah: Orenburg, Perm in Vjatka v južnoizhodnem delu Urala. Je še jih denes kakošnih 200.000 glav. Zemlja jihova je rodovitna, podnebje prijetno, jesen prav lepa, a zima dolga in ostra. Razdeljeni so v 12 kantonov, stoje pod vojaško organizacijo ki je, enaka oni donskih kozakov. Podobni so Tatarom, srednje velikosti, prece prijaznega obličja, ki pa mongolskega typa ne zatajeva. Očne in kožne bolezni vladajo često med zimo, kar pa je posledica nesnažnosti. Jezik jihov je tatarsko narečje. Kakor je mongolskotatarskemu plemenom prirojeno zmirom se preseljevati, tudi Baškurti ljubijo bolj pastirsko in lovško, nego seljaško življenje, in malo še je opravila ostrost permske vlade, ki jih sili polje obdelovati in iz rudnikov žlahno rudo kopati, postavim zlato in žlahno kamenje, ki se v Uralu v obilni meri nahaju. Najljubša jim je reja konjev. Konj jim da meso, mleko in pijačo „kumis“ imenovano, iz konjev dobavljajo kožo, usnje, mehe, šotore, obleke, iz konjskih žim delajo vrvi in odeje. Baškurti so izvrstni jahači, lovijo na konjih, dobro znajo hrte in sokole za lov privaditi. Ali ker so lenobi podvrženi, jim je malo mar za pridobitev potrebne krme, zato jim po zimi dosti konjev pogine. Veliko marljivost pa Baškurti pokazujejo v bčeloreji, rekel bi da strastno gojujejo bčelorejo, zato se tudi po tem najljubšem opravilu dobili ime: Baškurti. V zimi živijo po svojih vesih v kočah iz ilovice nabitih, po leti pa so vesi skoro vse prazne, mlado in staro si vsede na kožnate vozunčke, imenovane: kibitke, in se vozi po gajih in hostah, v katerih si šotore iz brezovih škorij postavijo. Težaško delo morajo žene opravljati, ki so prave robkinje, med tem ko možaki od 17—43 leta služijo v vojski, večidel kot čuvaji granice proti napadom Kirgizov, ali pa črede pasejo in zverino lovijo. Oblečeni so kaj lepo, možki imajo špičaste klobuke, krajnik je v štiri špice razrezan, svitla sablja jih povsod spremlja. Ženskina oblačila so cifrasta in šarena, okoli vrata pa imajo dosti kinča obešenega.

Drobnosti.

J. P.

— Prof. dr. Bogišić kupil je nedavno od nekega Arbanasa (Albaneza) obilno zbirko starih srebrnih denarjev, ki so bili v starej Srbiji izkopani. Bilo jih je 301. Vsi ti denarji so iz dobe srbskih carjev Dušana, Uroša in Vukašina. Ta najdba je v historičnem kakor v kronologičkem oziru imenitna.

— Pred kratkim so našli zopet en kos starorimskih novin z imenom: „Acta populi romani diurna.“ Ta kos obsega eden broj teh novin iz leta 168. pred Kristom. V njem so naštete kratke dnevne novosti, kdo je bil on dan viši sodnik, da je v nekej banki nek uradnik denar ukral, pa zasačen bil z vsem ukradenim denarjem, da je kartagenska flota prišla v Ostijo. itd.

Književni vestnik.

J. P.

1. Slovenska književnost. — Kot samostalno delce zaznamujemo knjižico: „Izvirek premožnosti“, ktero je spisal in prodaje J. Godina Verdelski v Trstu (Via-Farnedi n. 28.) Cena 30 kr. Sodržanje sega v narodno gospodarstvo. — Izmed šolskih poročil omenjena programa celjske gimnazije, v kojem se nahaja slovenski spis: „Slovensko narodno pesništvo“, profesorja M. Žolgarja. Spisatelj se v njem bavi z opisanjem nekterih metričnih in pesenskih posebnostij najbolj cerkvenih, pa tudi posvetnih narodnih pesnij. — „Šolsko poročilo narodne šole v Ljutomeru o šolskem letu 1872—73“ prinaša dva spisa: „I. Ljutomer in njegova okolica. Krajepisna črtica. Spisal Iv. Lapajne“, ktera črtica, premda kratka, ipak mnogo raznovrstnega in zanimivega prinaša. G. Lapajne je srečen korak storil, opisavši okolico kraja, kjer prebiva, in odkrivši jako plodno polje učiteljskej književnosti. Takovi spisi pospešujejo domače zemljeznanstvo in množijo ob enem šolsko litaraturo. Drugi spis istega poročila in pisatelja se glasi: „Prijateljska beseda staršem“, one vrste spisov, ki imajo namén, med šolo in domom vzajemnost vzbujati in hraniti. *) — „Valentin Stanič“, Sočin listek, izdan je kot posebna knjižica. Dobiva se v Gorici pri Paternolli-ji, Soharji in Wokulat-u po 35 kr. s pošto. — Isto tako je g. Baudouin de Courtenay, znani potujoči profesor, svoje „Opazke,“ ktere je v „Soči“ priobčeval, v posebnej knjižici pri Paternolli-ji izdal; cena 30 kr. Obe knjižici pospešujete poznavan je zanimivega goričkega slovenstva. —

2. Hrvatska književnost. — V kratkem je izišlo imenitno delo „Stari pisci hrvatski knjiga V: Pjesme Nikole Dimitrovića in Nikole Nalješkovića. Skupili (zbrala) dr. V. Jagić in dr. Gj. Daničić, na sviet dala jugoslavenska akademija znanosti. V Zagrebu 1873, 353 stranij, cena 2 for.“ Naše citatelje opozorujemo na životopise ovih dveh pesnikov, v letošnjej „Zori“, str. 219 in 233. — V Zadru je Mihovil Pavlinović izdal svoje „Pjesme in besjéde (govore) od l. 1860—72“. Pavlinović sluje po lepej hrvaščini. —

3. Razne slovanske književnosti. — „Matuš Trenčanský“ zove se glasoviti slovački roman, koji je spisal znani Thot-Pauliny. — Fr. Bartoš v Brnu je izdal „Antologijo narodnih pesnij česko-slovanskih“. — Geografičko družtvo v Petrogradu izdalo je: „zbirko maloruskih poslovic in pričic iz Galicije in rusinske Ogerske.“

*) „Vestnik“ bode hvaležen, ako se mu bodo od več krajev šolska poročila pošilala, ker se takó marsikteri slov. spis pozabljivosti reši. Ured.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba Narodne tiskarne v Mariboru.